

FACULTAT DE CIÈNCIES POLÍTiques I DE SOCIOLOGIA

TREBALL DE FI DE GRAU

RESUM EXECUTIU

**Afectes en conflicte: El desafiament de la
polarització afectiva per a la democràcia espanyola**

Autora: IRINA HERNÁNDEZ BELTRAN

Tutor: PABLO AGUIAR MOLINA

17 DE MAIG DEL 2024

GRAU EN CIÈNCIES POLÍTiques I GESTIÓ PÚBLICA

La polarització afectiva, extensament estudiada en el context nord-americà, ha augmentat considerablement al llarg del temps, afectant països com Espanya. Concretament, aquest país ha patit un increment significatiu de la polarització afectiva i ideològica, amb partits polítics cada vegada més distanciats, generant sentiments negatius entre els votants (Miller, 2020). Aquest fenomen afegeix complexitat a l'enteniment polític espanyol i destaca la necessitat d'analitzar en profunditat la polarització afectiva amb la finalitat de comprendre com les divisions emocionals entre grups polítics poden afectar l'estabilitat democràtica del país.

Partint d'aquesta problemàtica, el treball té per objectiu respondre la següent pregunta: Com influeix la polarització afectiva en l'estabilitat democràtica espanyola? A partir de la hipòtesi de que una polarització afectiva prolongada pot afectar la participació ciutadana en els processos democràtics, disminuint l'interès i la implicació de la població en la presa de decisions polítiques, afectant negativa i eventualment l'estabilitat democràtica d'Espanya. A més, s'aborda la definició de conceptes clau com polarització afectiva, així com l'impacte de la polarització a Espanya i els seus efectes per a l'estabilitat democràtica del país.

Autors com Orriols, Miller, McCoy o Torcal, ofereixen diverses definicions del concepte de polarització afectiva. No obstant, en aquest estudi s'ha utilitzat la definició d'Orriols (2021), que la defineix com *“la distància emocional entre l'afecte que desperten qui empatitza amb les nostres mateixes idees polítiques en contraposició amb el rebuig respecte qui tenen opinions diferents”*. El motiu de l'elecció es degut a que ofereix una comprensió clara i completa del fenomen. Concretament emfatitza la importància de les emocions i els sentiments en la construcció de divisions polítiques, essent aquests aspectes rellevants per tal de poder analitzar com aquestes divisions poden afectar a l'estabilitat democràtica en el cas espanyol.

Paral·lelament, la polarització afectiva pot tenir efectes negatius en l'estabilitat democràtica d'Espanya. Específicament, aquesta pot provocar un deteriorament en la cooperació de la ciutadania, una disminució de la confiança en les institucions i una reducció de la legitimitat dels governs (Orriols, 2021). A més, les emocions, més que la racionalitat, poden dominar les interaccions polítiques, dificultant la cooperació i l'establiment d'acords (Miller, 2020). Això també contribueix a la divisió “nosaltres” contra “ells”, erosionant els principis democràtics i fomentant una cultura de confrontació constant. Així, aquesta dinàmica pot dificultar el diàleg i la cooperació en un sistema polític fragmentat, que alimenta crítiques il·liberals cap a les institucions polítiques, acusant-les d'ineficients i de protegir els interessos personals (McCoy, 2022).

Tenint en compte aquests aspectes, l'anàlisi s'ha centrat en tres períodes clau de la història recent d'Espanya: 2008 (crisi financera), 2019 (COVID-19) i 2023 (convulsió política nacional). La idea principal ha estat explorar l'evolució de la polarització afectiva durant aquests anys i quin ha sigut l'impacte en l'estabilitat democràtica del país.

D'aquesta manera, el treball ha utilitzat dades quantitatives. Per mesurar la polarització afectiva, s'ha utilitzat la valoració dels líders, doncs aquest aspecte reflecteix la dissonància entre l'afecte cap al propi partit i el rebuig cap a la resta (Orriols, 2021). Utilitzant dades del CIS, s'ha aplicat el mètode Reiljan (2020) per calcular la polarització afectiva, ponderant el rebuig cap els altres partits per la seva mida relativa.

A més, s'ha analitzat les taxes de participació electoral i la confiança en les institucions democràtiques, concretament el Congrés dels Diputats per les limitacions del treball. Específicament, la confiança en el Congrés s'ha avaluat a través de la pregunta "En quina mesura vostè confia en cadascuna de les institucions indicades en una escala del 0 al 10". Així, les dades s'han obtingut a través de Statista i enquestes del CIS.

Finalment, els resultats mostren un augment de la polarització afectiva, especialment l'any 2023, juntament amb un descens progressiu de la participació electoral. Aquest fenomen podria plantejar reptes per l'estabilitat democràtica, doncs suggeriria que la polarització afectiva prolongada pot desmotivar a la ciutadania a participar en els processos electorals, afectant així la legitimitat i representativitat del sistema polític.

També, s'observa una relació complexa entre la polarització afectiva i la confiança en el Congrés. Tot i que es registra un augment en la confiança d'aquesta institució, altres fonts com l'Edelman Trust Barometer, determinen una disminució en la confiança de les institucions espanyoles en general.

No obstant, el treball presenta limitacions que impedeixen una resposta clara a la pregunta inicial. Segons l'anàlisi, una polarització afectiva prolongada pot tenir efectes negatius en la participació electoral i la confiança en les institucions, reduint-les, i en l'estabilitat democràtica, deteriorant la cooperació ciutadana i erosionant els principis democràtics, entre d'altres. Ara bé, la naturalesa de les dades utilitzades, poden no haver captat completament la complexitat de la polarització afectiva i els seus efectes en la participació electoral i la confiança institucional. A més, l'enfoc comparatiu utilitzat pot haver passat per alt les especificitats contextuais que influeixen en la dinàmica política de cada període, això és, factors socioeconòmics, territorials, històrics, etc.